

Dwaalpoort.

Alexander Strachan. 2010. Tafelberg: Kaapstad. 317 pp. ISBN: 978-0-624-04921-0.

Dwaalpoort is Alexander Strachan se eerste roman na die vroeë sukses van sy kortverhaalbundel *'n Wêreld sonder grense* (1984) en die romans *Die jakkalsjagter* (1990) en *Die werfbobbejaan* (1994). Hierdie vroeë tekste is wel op verskeie vlakke herkenbaar in *Dwaalpoort* (byvoorbeeld in styl, karakterkategorieë en -stereotipes), maar inhoudelik steun hierdie roman ook op die dramateks *Kloof* (2003), waaraan Strachan erkenning verleen agter in die roman. *Dwaalpoort* het egter as roman beslis ook sy eie struktuur, tematiek en stemming. As plaasroman vind dit sy plek binne die Afrikaner se behepthed met kaart en transport, die jagtradisie en rituele en die kontinuiteit van geslagte op familiegrond.

In aansluiting by die *Toorberg*-tradisie van die magiese realisme is daar voetspore in die tuin en op die werf, voorvaders en -moeders wat nog gereeld die huis en werf besoek, wít spookbokke wat rondloop, die studeerkamer as kollektiewe onderbewussyn, intimiderende portrette teen die mure, 'n terugkeer na die geskakeerde geskiedenis van die plaas en sy inwoners.

Vyf eerstepersoonvertellers vertel vanuit hul onderskeie perspektiewe wat op die besondere naweek op Dwaalpoort, die sogenaamde "paradyslike" jagplaas gebeur. Strachan doen moeite om aan elke karakter sy eie stem te gee, wat op die lang duur net té opvallend en soms gefabriseerd voorkom. Spanning word egter wel deur middel van hierdie tegniek en die kort hoofstukke gegenerer. Op die oppervlak is daar die spanning van die trofeejagter (die mense-regter Jurgens) wat sy trofee (nie noodwendig 'n bok nie) moet vind en terugneem. Daar is die konflik oor die eiendomsreg wat aan almal behalwe die boer op die plaas (Henning) behoort en die seksuele spanning

tussen Jurgens en sy ontkleedanseresevrou, Anne. Die spanning word vererger deur die ongemaklike verhouding tussen Rentia, die vorige besitter Mafika, se dogter, en haar jeugvriend en Mafika se vertroueling, Bullet. Die wantroue tussen Henning en Bullet, veral oor Rentia, maar ook oor die besit van Dwaalpoort, bereik ook die naweek 'n hoogtepunt.

Soos die vertellings vooruitwys en tersel-dertyd terugskouend vertel oor die geskiedenis van Dwaalpoort en sy verskeie inwoners en besoekers, kom nog meer geheime na vore. Die leser word algaande betrek by 'n ingewikkelde intrige waarin nie een karakter se motiewe meer suiwer of sonder meer deursigtig is nie. Daar lê oral spore rond wat gevolg moet word en die leser word ook 'n spoorsnyer van kort hoofstuk na hoofstuk om 'n geheelbeeld te probeer vorm van vele motiewe, versweë gebeure en onopgeloste raaisels.

Een van die sterk motiewe in die roman is juis die verskillende spore. Nie net die spoor van die mitiese withartebees, Mhlope, nie, maar ook spore in tekste en boeke, die spore van nakende meisies, spore van mank bokke en mense, spore van trofees wat almal lei na meer as een offerritueel.

Een van die spore wat al hoe duideliker word, is die identifikasie tussen hierdie verskillende karakters sodat hulle al hoe meer verteenwoordigende stemme word van die jagter, die vrou, die trofee en selfs die plaas. Dit is immers, volgens die motto en Rentia (196) nie hul eie stemme nie, maar "Dwaalpoort wat deur ons almal praat". Toenemend word al die karakters bewus van hoe tuis hulle voel op Dwaalpoort, asof almal al vantevore daar was. Rentia en Henriëtte, haar Boereoorlog verwerpte voorsaak, deel soms een vertelbeurt. Anne word óók met Henriëtte geïdentifiseer. Jurgens, die regter toon al hoe meer ooreenkomste met Mafika, die oorlede patriarg, tot die slot hulle finaal verenig.

Karakters en diere word al hoe meer binne 'n plaas, huis en historiese konteks vasgevang waarbinne almal jagters word en ook afsonderlike prooi van innerlike of uiterlike motiewe. Die eksplisiete parallel tussen jag en seks, die soek van die prooi, die jag van die trofee, selfs die detail van gewere en ekspedisies dra by tot 'n seksuele spanning wat ook op verskeie wyses tot uiting kom en sy eie offers en rituele tot gevolg het.

Soos in vorige Strachan-romans is daar ook die spel met verskillende tekste binne dié roman. Daar is tekste oor jag en gewere wat in die huis rondlê en waaraan Rentia en haar pa afsonderlik as 'n soort gesprek skryf, self nog enkele oorgeblewe resepte van haar ma, die dagboek van Henriëtte waaruit direk aangehaal en vertel word, tekste oor seks en jag, heelwat gedetailleerde inligting oor ammunisie en gewere, die hantering van 'n wildplaas, oor choppers en pilots. Sodoende word ook die stem van die verteller gerelativeer totdat Rentia self wonder wie aan die woord is. Met die raamwerk van die mitiese Mhlope as fokalisator van 'n onbekende, afstandelike derdepersoonverteller in die eerste en laaste hoofstuk, word die illusie verder versterk van 'n land of ruimte wat oor die steeds wisselende inwoners as tydelike besoekers vertel.

Dit is daarom geen wonder dat ook hierdie familieplaas van die begin gedoem is tot ondergang in 'n vernietigende brand soos tydens die Anglo-Boereoorlog met Henriëtte se terugkeer na die plaas nie. Die nuwe plakkersbuurt, Mine Own, is nou die toekoms, Dwaalpoort behoort tot die verlede: "Op die vlakte het die een groep na die ander verdwyn. Nuwe mense het op die horison verskyn. Die ou groep het plek gemaak vir 'n nuwe een. Ander gesigte, ander gewoontes, maar almal jagters" (11) staan daar aan die begin van die roman. Die roman eindig ook met die gedagte dat na al die reën al die tekens van die verwoestende brand sal verdwyn: "Die bome

sou heel word en die groen grasspriet wat uitgeloop het, sou dit laat lyk asof dit nooit gebrand het nie" (317).

Strachan skryf met *Dwaalpoort* 'n boeiende, toeganklike teks. Die motiewe en talle kruisverwysings sluit goed en die spanningslyn word meestal goed volgehou. Strachan-lesers behoort dié spoorsny-ervaring te geniet.

Johan Anker

Kaapse Skiereilandse Universiteit
vir Tegnologie, Wellington